

Cuvînt de prietenie căt-re păpușari

L a Constanța, recent, cu prilejul celei de-a patra ediții a Festivalului teatrelor de păpuși din țară, m-am aflat câteva zile în ambianța umană și artistică a colectivelor respective. În coloquiul din ultima zi a Festivalului s-au analizat chestiuni de specialitate, și, de asemenea, s-a pus în discuție și o temă programatică de perspectivă, privind reflectarea ideii de universalitate în preocupările de repertoriu ale acestor teatre. Ca oaspete, și deopotrivă ca un glas din opinia publică, m-am simțit îndemnat să spun și eu câteva cuvinte. La unele lucruri, oarecum, reflectasem anterior. Tonul, însă, ca și culoarea afectivă pe care au putut s-o capete spusele mele, s-au născut pe loc, spontan, în climatul de prietenie, de sinceritate și de frământare rodnică în care am sentimentul că s-a petrecut întreaga manifestare.

Redau, într-o reconstituire mentală, conținutul intervenției mele.

Stimați prieteni, mă aflu pentru întâia oară în mijlocul dumneavoastră. Mulțumesc cu căldură celor care mi-au oferit această posibilitate. Zilele petrecute aici mi-au revelat fapte de natură să întregască în mod util, așa spune și în mod fericit, cunoștințele mele despre mișcarea și cultura de teatru din țara noastră. Mă simt oarecum vinovat că nu am știut să

descoper și să înțeleg acest lucru mai din vreme.

Ce consider că am putut constata, și implicit ce reflecții mi-au putut trece prin minte, în aceste zile de conviețuire cu spectacolele, cu discuțiile dumneavoastră de specialitate și mai ales cu psihologia dumneavoastră, ca oameni și ca profesioniști de artă? Vă voi vorbi simplu, direct, cu franchețe, rugându-vă să mă socotiți — dacă vreți — nu vreun sfătuitor sau teoretician venit din afară, ci mai degrabă un complice al dumneavoastră.

Sinteți o lume care vibrează. Aveți un fel de a fi — deschis, prietenesc, boem — care vă stă bine. Am întâlnit aici oameni maturi, veterani în meseria lor, dar care își păstrează o admirabilă prospețime și tinerețe sufletească. Am impresia că, spiritualmente, vă apărați mai bine decît mulți alții împotriva decepției ca și a prezumției. Unele tăceri din jur — ale celor care nu vă cunosc ori vă cunosc doar puțin — nu sînt capabile să disloce ceva din simplitatea, generozitatea și înțelepciunea ce vă caracterizează. Știți și simțiți profund că aveți de reprezentat o idee; faptul îmi pare cu alit mai semnificativ cu cît, mai presus de forma și îndreptățirile lui revendicative, izbutiți să puneți în lumină valoarea lui intrinsecă.

Profesionalmente vorbind, sinteți o lume în care s-au definit, funcționează și pot prolifera modele. În spetă: actori, regizori, scenografi, butaforiști, tehnicieni, toți aceștia pe deplin stăpîni pe arta și meșteșugul lor. Conștienți de rosturile și specificurile acestora, convinși că în aceste forme de activitate și-au găsit justificări de creație și de viață. Cu alte cuvinte: sinteți un sector viu, complex, bine constituit, capabil ca atare să-și asume răspunderi de artă și de cultură

→
multe elogii pictorilor scenografi, cadru și scenografic original al unor spectacole. Dar, atîta timp cît scenografia rămîne singurul argument al unei reprezentatii teatrale, în timp ce regia, interpretarea și mai ales mînuirea rămîn în urmă, nu se poate vorbi despre accesul ei în palmareșul vreunui concurs de teatru. Observația a vizat, concret, spectacolul *Ion păpușarul*, scenariu de Constantin Ștefănescu și T. Th. Ciupe pe texte de Vasile Alexandri, prezentat de secția română de la Teatrul din Cluj-Napoca, într-o foarte frumoasă și spectaculoasă scenografie semnată de T. Th. Ciupe, dar cu fundamentale inadvertențe de concepție și de realizare, în registrul adoptat, al satirei gro-

tești (regizor, Constantin Ștefănescu). Cele trei reuniuni colocviale n-au adus nimic nou față de edițiile anterioare. Aceleași două probleme capitale: *problema dramaturgiei specifice* și *problema calificării cadrelor* au stat și acum în centrul discuțiilor. Păpușarii așteaptă însă nu numai să discute teoretic, dar și să vadă, în practică, rezultatele acestor discuții.

Sperăm că aceste rezultate se vor împlini cît de curînd, pentru ca la ediția viitoare să avem prilejul să aplaudăm și texte multe și bune, și mai mulți artiști-păpușari superior calificați.

Valeria DUCEA

teatrală, să intre activ în programele pedagogice ale țării, să devină în toată puterea cuvîntului formă de serviciu social.

Ce socotesc, în lumina acestor realități, că este necesar să nu uităm ?

În primul rînd, că meseria dumneavoastră are istorie și blazon. Teatrul de păpuși, socotind după documentele existente, numără cinci milenii de existență. Putem presupune, însă, că a ființat și înainte de data acestor documente. Nu este locul aici, fie și în trecut, să înșirăm cît avator s-a putut aduna și a putut pulsa în istoria lui. Un lucru, totuși, merită oricînd amintit. În perioade grele din viața instituției teatrale, fie din cauze politice și sociale, fie din constringeri dogmatice, teatrul de păpuși s-a dovedit salutar. De-a lungul unui întreg mileniu medieval, un mileniu mai întîi răvășit de migrații barbare și apoi dominat spiritualmente de rigorismul scolastic, teatrul de păpuși a fost păzitor credincios, și a păstrat, încă viu, imagini și înțelegeri ale teatrului antic. Într-o epocă de supremație puritană, cînd în Anglia schematicismul de gîndire al acestei supremații părea gata să pună la stîlpul infamiei părți întinse ale creației artistice, marionetele au știut să aperse și să perpetueze moștenirea teatrului elisabetan. Dacă Molière, în secolul absolutismului politic și social, a putut totuși să scrie un teatru plin de viață și de adevăr omenesc, faptul se datorește cel puțin în parte și teatrului de bilci, acela în care, ca actor și ca autor, marele clasic și-a petrecut anii săi de ucenicie. Exemplele de acest fel se pot înmulți. Între acestea, cred, poate figura și teatrul nostru românesc. Doar țirziu, știm, împrejurările istorice din țara noastră au îngăduit ca teatrul să capete formă instituțională. Pînă atunci, vocația pentru teatru a poporului nostru s-a aflat pe seama păpușarilor, mulți dintre aceștia îndeplinind, prin meșteșugul lor, roluri de adevărați rapsozi ai sensibilității naționale.

Un pas mai departe, acum, în tabloul pe care am început să-l schițez ! Trebuie să știți că publicul de copii, acela pe care societatea îl îndreaptă spre dumneavoastră cu încredere și cu suflet deschis, constituie, pentru dumneavoastră, deopotrivă, un privilegiu și o grea responsabilitate. *Privilegiu*: pentru că o comunitate nu poate avea ceva mai scump, mai inclus în adîncul conștiinței sale, decît armata sa de copii, cu soarta pe care sîntem dator să i-o pregătăm. *Responsabilitate*: întrucît copiilor nu li se poate vorbi cu orice limbaj, ci neapărat cu unul care să cuprindă în el adevăr și frumusețe. În această privință, lecția pe care ne-o poate da copilul dintr-o cunoscută povestire a lui Andersen este uni-

versală. Cînd ațiția în jur se întrecuau să laude hainele „fermecătoare“ ale Împăratului, un copil, cu mintea lui neprefăcută, nu s-a sfiit să exclame : „împăratul e gol !“ Copilul nu cunoaște încă rafinamentele ori constringerile complezenței. Naivitatea lui — aceasta nu este paradox ! — îi ajută să fie esențial și perspicace. Nimic mai greșit — de fapt, și mai inutil — decît să-i oferim copilului surogate, artificii, afectări de fabricație, produse ieșite dintr-un manierism sau altul. Ne putem da seama de ce. Copilul nu este un sferț sau o jumătate de om ; este personalitate în devenire, cu punct de plecare într-o entitate întregă ; o *genă* — dacă se poate spune așa — în a cărei alcătuire intimă există și așteaptă să fie solicitate toate valențele și virtualitățile dezvoltării sale viitoare. În consecință, bineînțeles la scara mijloacelor lui aperceptive, avem datoria să-i punem în față autenticități, valori, adevăruri certe ale cunoașterii și ale simțirii. Meseria dumneavoastră vă dă admirabile posibilități să aplicați și să verificați aceasta. Dacă ați reușit să obțineți aplauzele copiilor, să fiți siguri că acele aplauze sînt sincere și reale ; înseamnă că ați căzut pe ceva efectiv din cuprinsul de adevăruri ale vieții, ale naturii, ale omenescului. Dacă, dimpotrivă, veți simți că publicul dumneavoastră de copii rămîne cît de cît reticent, este cazul să vă alarmați ; ceva, atunci, nu este în ordine, nu a găsit calea spre minte și spre inimă, este poate altceva, dar nu teatrul în stare să se adreseze copilăriei.

Aveți la dispoziția și în puterea dumneavoastră un instrument, în felul lui, unic : *păpușa*. Aceasta — trebuie să știți ! — constituie încă un privilegiu. Păpușa nu este un simplu obiect, ca multe altele. Cel care o minuieste îi poate insufla formă, expresie, viață, suflet. Pe seama unor negustori de efecte ușoare, într-adevăr, păpușa poate căpăta întrebuințări grotești ; în schimb, sub paza și sub devotamentul păpușarului-artist, ea poate să producă și să propage minuni. Există înțelesuri ale vieții sufletești, de la unele incipiente, pe planuri primare, pînă la altele, ajunse pe trepte de sus ale diferențierii umane, pe care nimic altceva, ca jocul de păpuși, nu ar putea să le înfățișeze mai limpede și mai sugestiv.

Misiunea dumneavoastră reclamă tot timpul inspirație și dăruire. Vi se cere să produceți : incîntare, grație, muzică, dans, broderie și filigran, miniatură, colorituri vii și grăitoare, anume plutiri în imagini sau stări de vis, transfigurări de un fel sau altul. Ce sînt acestea ? Aparent, poate, fapte fără vreo utilitate imediată ; în realitate, însă, elemente care, o dată intrate pe canale și canalete ale

simțirii spontane, pot deveni acte și forțe morale. Nevoia de basm face parte din drepturile inerente la cunoaștere ale cugetului începător.

Socotesc, în lumina acestor reflecții și constatări, că teatrele dumneavoastră sînt îndreptățite să ceară autorilor noștri dramatici mai mult interes, mai multă prezență, mai multă voință de cunoaștere a ceea ce sinteți și reprezentați, atît ca potențial de artă în sine, cît și ca factor de militare și edificări spirituale. Am sentimentul că duceți lipsă de texte. Mai precis : de texte îndeajuns de cores-punzătoare, atît în raport cu ceea ce da-torăm spiritualmente publicului nostru tînăr, cît și în raport cu capacitatea dum-neavoastră de realizare artistică. Și, fi-rește, e păcat ca un domeniu în care pot exista atîtea chemări și atîtea împliniri să rămînă în zone șterse sau oricum sub ni-velul dreptelor noastre așteptări. Într-adevăr, scrisul pentru copii este mai pretentios și mai dificil decît multe al-tele. Acest scris cere, în afara unei puteri adînci aplecate cu preferință spre darurile ori implicațiile generoase ale vieții, și o disciplină intelectuală riguroasă, capabilă să concentreze, să răzbată la esențe, să spună simplu lucruri profunde, să urce spre înălțimi, pornind însă de la un uni-vers arhetipal. Este greu, fără îndoială, dar tocmai de aceea, cu atît mai mult, faptul trebuie îndeplinit. Este în joc, de-coptrivă, devotamentul pe care îl dato-răm societății noastre și o datorie de onoa-re a literaturii naționale în general.

S-a vorbit, în discuțiile purtate aici, despre prelucrări și adaptări din autori și opere consacrate. Personal, departe de a protesta cumva împotriva acestora, dim-potrivă, aș considera că în repertoriile teatrelor de păpuși ele pot căpăta o pon-dere aparte. Literatura condensează în ea tot ce s-a spus mai real, mai frumos și mai înțelept în lume. Poate că nu există drumuri mai drepte spre suflete decît drumurile pe care le pot deschide mesa-

jele, ecourile și solicitările ei. Capodopera, adică scrierea care a izbutit să includă în ea adevăruri generale și etern umane, aparține tuturor vîrstelor și trebuie să coboare în cît mai multe cugete. Cînd prelucrările și adaptările pot să aduca aceste adevăruri la trepte și modalități de comprehensiune cores-punzătoare vir-stelor cărora înțelegem să ne adresăm, exis-tența lor trebuie salutată cu încredere și bucurie.

Epoca în care trăim este complexă. Găsim în ea semne de curaj și nădejde : valori, sensuri și forme de viață în mă-sursă să ne dea, ca oameni, sentimente de victorie, încredere suverană în misiunea noastră de ființe sensibile și gînditoare, respect activ și profund față de mersul ascendent al lumii. Găsim, însă, și si-tuații cu un semn de întrebare în ele : temeri de un anume scepticism, de unele blazări, de pragmatism agnostic ori con-testatar, de unele alunecări în voluptăți de suprafață. Să nu mergem pînă acolo, pînă la a vedea în aceste lucruri motive de pesimism și panică ! Nu e mai puțin adevărat, însă, că în fața lor trebuie să ne simțim preveniți. În această acțiune de prevenire, tot ce poate contribui la producerea de armonii sufletești este bine venit. Teatrul de păpuși, atît prin ideea lui în sine, cît și prin marele pu-blic tînăr căruia i se adresează, poate fi un producător de asemenea armonii. Dacă fibra poetică este deșteptată în anii receptivi ai copilăriei, să fim siguri, ea va și să vibreze toată viața !

Ce să vă spun, în încheiere ? Stimați prieteni, vă rog să vă păstrați mereu trează această psihologie de entuziasm curat și robust, prin care aici, în atmos-fera festivalului dumneavoastră, ne-ați făcut pe mulți atît de prieteni, și aproape fericiți !

Ion ZAMFIRESCU

